

IZVOADE

LUCIAN BLAGA
IZVOADE

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Monica Manu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Iuliana Constantinescu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© HUMANITAS, 2011

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BLAGA, LUCIAN

Izvoade / Lucian Blaga. – Ed. a 3-a. – București: Humanitas, 2011

ISBN 978-973-50-3230-2

821.135.1-821

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408.83.50, fax 021/408.83.51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

CUPRINS

<i>Schiță biobibliografică</i>	7
<i>Notă asupra ediției</i>	11
Elogiul satului românesc:	
Discursul de recepție în Academia Română . . .	13
Gândirismul:	
Răspuns la Discursul de recepție	
în Academia Română al lui Nichifor Crainic . .	31
O problemă dificilă și delicată: rasa	52
Despre plenitudinea istorică	64
Despre viitorul filozofiei românești	84
Critica literară și filozofia	102
Mahatma Gandhi, cum l-am cunoscut	117
<i>Getica</i>	131
Existențialism sau neputința de a crea?	157
Neopozitivismul	161
Școala ardeleană latinistă	165
Andrei Baron de Șaguna	179
Nicolae Titulescu	198
Maxim Gorki	218
Rainer Maria Rilke (1875–1926)	231
<i>Faust</i> și problema traducerilor	235

Patriarhul Pădurilor	249
Dimitrie Cantemir	252
Addenda	283
Adevărurile	285
Libertatea și conștiința libertății	294

Schiță biobibliografică

Lucian Blaga s-a născut la Sebeș, pe 9 mai 1895. S-a stins din viață la Cluj, pe 6 mai 1961, și, la dorința lui, a fost înmormântat în Lancrăm. Urmează școala primară germană la Sebeș (1902–1906), apoi Liceul „Andrei Șaguna“ (1906–1914) la Brașov. La bacalaureat prezintă „Teoria relativității“ (restrânsă) de Albert Einstein. Se înscrie la teologie, ca mulți ardeleni, pentru a evita înrolarea în armata austro-ungară. În anii 1916–1920 studiază filozofia și biologia la Viena, unde o cunoaște pe viitoarea soție, Cornelia Brediceanu, studentă la medicină. În 1919 debutează cu *Poemele luminii* și *Pietre pentru templul meu* (aforisme și însemnări), primite deosebit de bine de criticii vremii. În 1920 susține la Viena doctoratul cu teza „Kultur und Erkenntnis“. Se căsătorește și se stabilește la Cluj. Candidează pentru un post în învățământ la Universitatea din Cluj, dar nu este acceptat. Colaborează cu articole și eseuri la diferite reviste (*Patria*, *Voința*, *Gândirea*, *Adevărul literar și artistic*, *Universul literar*, *Cuvântul* ș.a.). Publică piese de teatru, volume de poezii, volume de eseuri și studii. În 1924 se stabilește cu soția la Lugoj, unde Cornelia își deschide, în casa părintească, un cabinet stomatologic. Este numit atașat de presă la Varșovia (1926), la Praga și apoi la Berna (1928–1932), Viena (1932–1936), Berna (1937). În 1930 începe elaborarea și publicarea operei filozofice: *Trilogia cunoașterii: Eonul dogmatic*, *Cunoașterea luciferică* (dedicat lui Nicolae Titulescu), *Cenzura transcendentă* (1930–1934); *Trilogia culturii: Orizont și stil*, *Spațiul mioritic*, *Geneza metaforei și sensul culturii* (1935–1937); *Trilogia valorilor: Știință și creație*, *Despre gândirea magică*, *Religie și spirit*, *Artă și valoare* (1938–1942). În februarie

1938 este, pentru numai câteva săptămâni, ministru subsecretar de stat la Externe, apoi ministru plenipotențiar la Lisabona. În anii petrecuți în serviciul diplomatic continuă eforturile de a ajunge profesor universitar. În 1936–1937 este ales membru plin al Academiei Române. Discursul de recepție este „Elogiul satului românesc“. În toamna anului 1938, la Cluj, ține lecția de deschidere a Catedrei de filozofia culturii și este numit profesor universitar. La începutul anului 1939 solicită regelui Carol II rechemarea din diplomație. În 1939 se stabilește la Cluj ca profesor universitar. După Dictatul de la Viena (august 1940) se refugiază la Sibiu împreună cu Universitatea „Regele Ferdinand I“. În 1942–1943 înființează și conduce revista de filozofie *Saeculum*, la care colaborează Constantin Noica, Zevedei Barbu ș.a. Începând din 1942 publică, la Fundațiile Regale, „edițiile definitive“ ale operelor: *Poezii* și cele trei *Trilogii*. Își tipărește ediția definitivă a *Operei dramatice* la Editura Dacia Traiană din Sibiu. În 1946 se întoarce cu universitatea la Cluj. Este perioada în care încep atacurile împotriva lui (Lucrețiu Pătrășcanu, Nestor Ignat ș.a.). În 1946 își dă demisia *public* din PNP (partid înființat ca anexă a PCR), a cărui orientare nu o putea accepta. Între 1946 și 1948 publică ultimele două cursuri litografiate, pe care le include în planul Trilogiilor conform *Testamentului editorial*. În 1948 este exclus din viața publică, adică din Universitate și din Academie. Lucrările lui sunt eliminate din programele analitice, din biblioteci și bibliografii. Numele lui poate fi citat numai ca exemplu ideologic negativ, „dușman de clasă“. Nu mai poate publica lucrări originale. Începând din 1951 traduce *Faust* de Goethe, versiune care apare în 1955. Între 1950 și 1960 traduce din lirica universală și selecții din operele lui Lessing, care i se publică. Din 1948 până în 1951 lucrează la Institutul de Filozofie, și, între 1951 și 1959, la filiala din Cluj a Bibliotecii Academiei. În 1959 se pensionează, o pensie de la Uniunea Scriitorilor, singurul for din care nu a fost eliminat. Între 1946 și 1960 își încheie sistemul filozofic, scrie pentru sertiar câteva cicluri de poezii, *Hronicul și cântecul vârstelor* și romanul *Luntrea lui Caron* (în două redactări), conferințe și aforisme. În 1956 este propus, în

străinătate, pentru Premiul Nobel. Își definitivează pentru tipar aproape toate lucrările de sertar. În august 1959 redac-tează de mână un *Testament editorial*. În ce privește opera ori-ginală, moare ca *autor interzis*. La aproape doi ani după moarte îi apar primele antologii de poezie și apoi, încet, alte lucrări. Romanul *Luntrea lui Caron* este publicat în prima ediție la Editura Humanitas în 1990.

Notă asupra ediției

Pregătită pentru tipar în ultimele luni ale anului 1957, dactilograma volumului *Isvoade* cuprinde o selecție de paisprezece discursuri, conferințe, eseuri și comunicări, scrise de Lucian Blaga în perioada 1935–1957 și publicate în *Monitorul Oficial* ori în presa vremii.

Prima ediție a *Isvoadelor* a apărut în anul 1972 la Editura Minerva, București. Volumul, îngrijit de Dorli Blaga și Petre Nicolau, era prefațat de George Gană. Numai opt titluri din proiectul inițial obținuseră viza „bun de cules”. Cuprinsul a fost completat cu studii mai vechi și mai noi, cu evocări sau scurte articole solicitate conjunctural de unele reviste postbelice.

Cartea de față constituie o reluare a ediției apărute la Humanitas în 2002, care reproduce toate titlurile incluse în dactilogramă, cu excepția studiului „Despre permanența preistoriei”, ce figurează în *Ființa istorică*, partea a treia din *Trilogia cosmologică*. Din actualul cuprins mai fac parte cinci titluri, publicate la prima apariție în volum, și „Addenda”, care conține două eseuri (parțial) inedite, transcrise integral după manuscrisul autograf pus la dispoziția noastră pentru această ediție de dna Dorli Blaga, căreia îi mulțumim pentru generozitate.

Exceptând cele două discursuri care deschid volumul, scrierile sunt tipărite în ordinea cronologică în care au fost făcute publice. Notele de subsol le consemnează destinul și întregesc informațiile oferite de autor. Precizăm că notele de subsol ce aparțin autorului apar marcate cu cifre arabe, în vreme ce notele redactorului sunt semnalate prin asteriscuri.

Transcrierea textului s-a făcut potrivit normelor în vigoare, păstrându-se unele dintre formele de limbă caracteristice perioadei, precum și ideolectele autorului. Punctuația, cu precădere o anume dispunere a virgulelor specifică lui Blaga, am păstrat-o doar în măsura în care nu contravenea normelor gramaticale ale limbii române. Ortografierea numelor proprii și regimul majusculelor respectă în linii mari recomandările *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005. Inadvertențele de redactare au fost îndreptate tacit.

EDITURA

ELOGIUL SATULUI ROMÂNESC

DISCURSUL DE RECEPȚIE
ÎN
ACADEMIA ROMÂNĂ*

*Sire,
Domnilor Colegi,
Onorat Auditoriu,*

Am fost învrednicit de înalta cinste de a fi ales membru al acestei ilustre instituții într-un moment când s-a procedat la o lărgire a cadrelor academice,

* Rostit în ședință solemnă la 5 iunie 1937. Regele Carol II, prezent la ședință, a fost invitat de președintele Academiei să conducă lucrările. După ce Ion Petrovici a rostit Răspunsul la Discursul de recepție, Carol II a luat cuvântul, felicitându-l pe „autorul *Poemelor luminii*“ pentru viziunea modernă în care a elogiat satul românesc. Decretul din 9 iunie 1948 a „etatizat“ Academia Română, transformând-o în Academia R.P.R. Drept urmare, o sută de „nemuritori“, printre care și Lucian Blaga, au fost radiați din rândurile acestui înalt for.

Discursul a fost tipărit în *Monitorul Oficial*, Imprimeria Națională, București, 1937: „Academia Română, Discursuri de recepție“, LXXI, pp. 3–16. Textul de față urmează îndeaproape pp. 16–29 ale dactilogramei revizuite de autor, reproduse în volumul *Isvoade*, ed. cit., pp. 33–48.

Elogiul satului românesc a fost tradus în germană (1943), franceză și italiană (1989), fiind considerat testamentul filozofic al lui Blaga. Versiunile italiană și franceză au circulat în Occident sub formă de manifest, susținând, în anul căderii comunismului, Opération villages roumains, mișcare ce se opunea demolării așezărilor urbane (n. red.).

lărgire cerută, dacă nu mă înșel, de sporul spiritual al țării. Ales fără înaintaș, ivirea mea aici, între Domniile Voastre, are oarecum aspectul unei generări spontanee. Trebuie să recunosc că împrejurarea aceasta mă stânjenește puțin, deoarece îmi răpește posibilitatea și norocul, date până acum în chip de la sine înțeles, de a face, intrând sub această cupolă, elogiul unui nemuritor dispărut trupește, dar care n-a încetat să fie prezent grație înfăptuirilor de-o viață. Vă rog să-mi acordați totuși, potrivit obiceiului statornicit, dreptul nescăzut de a face astăzi, aici, elogiul unei alte nemuritoare prezențe, care n-a ocupat nici un scaun în această nobilă incintă. Prezența nemuritoare la care mă refer nu e legată de nici un nume, nu râvnește la nici o laudă și e răspândită în spațiul din preajma noastră cât ține întinderea împărătească a țării. Vreau să vorbesc despre singura prezență vie încă, deși nemuritoare, nemuritoare, deși așa de terestră, despre unanimul nostru înaintaș fără de nume, despre satul românesc.

N-aș putea rosti cuvântul că aș fi făcut vreodată cercetări tocmai sistematice și cu stricte intenții monografice cu privire la satul românesc. Satul trăiește în mine într-un fel mai palpitant, ca experiență vie. Sunt fiu de preot – toată copilăria, o fantastic de lungă copilărie, adolescența, întâia tinerețe până la vârsta de douăzeci și atâția ani le-am petrecut, cu întreruperi impuse de nomadismul sezonier al școlarului, la sat sau în nemijlocită apropiere, în orice caz, în necurmat contact cu satul natal. Sufletul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrâurirea acelor puteri anonime pe care, cu un termen cam pedant, m-am obișnuit să le numesc „determinante stilistice“ ale vieții colective. Ceea ce școala românească sau

străină au adăugat cred că n-a putut să altereze prea mult o substanță sufletească modelată după niște tipare cu atât mai efective, cu cât se impuneau mai inconștient și mai neîntrerupt. Școala felurită, a noastră și uneori mai puțin a noastră, mi-a înlesnit doar distanțarea contemplativă care mi-a îngăduit să vorbesc cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului și despre tiparele ei. Voi vorbi, prin urmare, despre satul românesc, nu ca un specialist care și-a potrivit în prealabil metodele în laborator și pornește pe urmă să examineze pe din afară un fenomen. Voi vorbi despre satul românesc din amintire trăită și făcând oarecum parte din fenomen. Voi încerca în puține cuvinte să actualizez mai ales ceea ce copilul știe despre sat și despre orizonturile acestuia. Copilăria petrecută la sat mi se pare singura mare copilărie. Cine nu privește în urma sa peste o asemenea copilărie mi se pare aproape un condamnat al vieții. (Cer scuze tuturor citadinilor de față pentru această afirmație!) Copilăria și satul se întregesc reciproc, alcătuind un întreg inseparabil. S-ar putea vorbi chiar despre o simbioză între copilărie și sat, o simbioză datorită căreia fiecare din părți se alege cu un câștig. Căci pe cât de adevărat e că mediul cel mai potrivit și cel mai fecund al copilăriei e satul, pe atât de adevărat e că și satul, la rândul lui, își găsește suprema înflorire în sufletul copilului. Există un apogeu exuberant, învolt și baroc al copilăriei care nu poate fi atins decât în lumea satului și există, de altă parte, aspecte tainice, orizonturi și structuri secrete ale satului care nu pot fi sesizate decât în copilărie. Cert lucru, pentru a afla ceva despre viața satului și despre prelungirile ei cosmice, e greșit să iscodești sufletul țăranului matur cu zarea retezată de nevoile vieții,

de mizeriile și de cele o sută de porunci ale zilei. Pentru a-ți tăia drum spre plenitudinea vieții de sat, trebuie să cobori în sufletul copilului. Copilăria e, de altfel, vârsta sensibilității metafizice prin excelență. Și satul, ca zăriște integrală, are nevoie de această sensibilitate pentru a fi cuprins în ceea ce cu adevărat este. Copilăria mi se pare singura poartă deschisă spre metafizica satului, spre acea stranie, și firească în același timp, metafizică, vie, adăpostită în inimile care bat sub acoperișele de paie și oglindită în fețele bântuite de soartă, dar cu ochii atârnați de cer.

Mi-aduc aminte... Vedeam satul așezat înadins în jurul bisericii și al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu și al morților. Această împrejurare, care numai târziu de tot mi s-a părut foarte semnificativă, ținea oarecum isonul întregii vieți ce se desfășura în preajma mea. Împrejurarea era ca un ton mai adânc, ce împrumuta totul o nuanță de necesar mister. Localizam pe Dumnezeu în spațiul ritual de după iconostas, de unde îl presimțeam iradiind în lume. Nu era aceasta o poveste ce mi s-a spus ca multe altele, ci o credință de neclintit. Făceam o tranșantă deosebire între „povestea-poveste“ și „povestea adevărată“. Topografia satului era plină de astfel de locuri mitologice. La fiecare pas, perspectivele se adânceau și se înălțau. Tinda vecinului, totdeauna foarte întunecoasă, era, fără doar și poate, un loc în care, cel puțin din când în când și mai ales dumineca, se refugia diavolul. Nu am încercat într-o zi, cu alți douăzeci de copii, toți pătrunși de fiorii unui sfânt război, să-l izgonim, stârnind cu fel și fel de unelte niște zgomote ca de trib african? Undeva lângă sat era un sorb; convingerea noastră

era că acel noroi fără fund răspunde de-a dreptul în iad, de unde ieșeau și clăbucii. Trebuie să te transpui în sufletul unui copil care stă tăcut în marginea sorbului și-și imaginează acea dimensiune „fără fund“, ca să ghicești ce poate însemna pentru om o geografie mitologică. Iar în râpa roșie, prăpăstioasă din dealul viilor sălășluia aievea un căpcăun. Satul era astfel situat în centrul existenței și se prelungea prin geografia sa de-a dreptul în mitologie și în metafizică. Acestea alcătuiau pervazul natural și de la sine înțeles al satului. Satul există în conștiința copilului ca o lume, ca unica lume mult mai complex alcătuită și cu alte zări, mai vaste decât le poate avea un mare oraș sau metropolă pentru copiii săi. Atingem cu aceasta deosebirea esențială dintre „sat“ și „oraș“. Satul nu este situat într-o geografie pur materială și în rețeaua determinantelor mecanice ale spațiului, ca orașul; pentru propria sa conștiință, satul este situat în centrul lumii și se prelungește în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar dincolo de al cărei orizont nu mai există nimic. Aceasta este conștiința latentă a satului despre sine însuși. Îndrăznesc să fac afirmația, fiindcă așa e înțeles și trăit satul în apogeul copilăriei, vârsta care, singură, posedă perfectă afinitate cu modul existențial al satului.

Să privim în schimb orașul... Copilul se pierde aici, părăsit de orice siguranță. La oraș, conștiința copilului e precoce molipsită de valorile relative ale civilizației, cu care el se obișnuiește fără de a avea însă și posibilitatea de a o înțelege. Cred că nu exagerez spunând că, la oraș, copilăria n-are apogeu; orașul taie posibilitățile de dezvoltare ale copilăriei ca atare, dând sufletelor degrabă o îndrumare bătrânicioasă.